

REMISSYTTRANDE

2024-11-15

Dnr 0440/24

Er referens: Ju2024/01476

Remissyttrande över *Skärpta regler för ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39)*

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått ovanstående betänkande på remiss. Brå tillstyrker utredningens förslag om skärpta regler för den nuvarande påföljden ungdomsövervakning och har inget att invända mot förslaget att möjligheten att förena ungdomsvård med ungdomstjänst eller böter tas bort. Brå avstyrker förslagen om att avskaffa ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år och minska ungdomsreduktionen för 15–17-åringar. Brå avstyrker även förslaget om den nya påföljden, utvidgad ungdomsövervakning.

Ungdomsreduktionen

När det gäller utredningens förslag om att avskaffa ungdomsreduktionen för åldersgruppen 18–20 år och minska reduktionen för 15–17-åringar menar Brå att det saknas skäl för en generellt ökad straffrättslig repression för dessa åldersgrupper och att förslagen riskerar att få kontraproduktiva effekter för det återfallsförebyggande arbetet.

Den lagförda ungdomsbrottsligheten har minskat markant efter 2010 (se till exempel SOU 2018:85), ett mönster som speglar utvecklingen i andra västländer (Brå 2024:1). Detta trots en oroväckande ökning av antalet ungdomar som begår allvarliga brott med koppling till kriminella nätverk. Brå menar att det därmed inte finns någon generell utveckling för unga lagöverträdare som utgör skäl för att och över hela linjen öka straffen för lagöverträdare i åldrarna 18–20 år eller 15–17 år.

Forskning visar tydligt att en stor majoritet av de unga lagöverträdare som kommer i kontakt med rättsväsendet är lågfrekventa lågrisklagöverträdare, som oftast slutar begå brott under övergången till de nya roller och relationer som präglar livet som vuxen. Från ett återfallsförebyggande perspektiv tjänar det nuvarande systemet med ungdomsreduktion ett viktigt syfte genom att hålla repressionsgraden för unga lagöverträdare på en nivå som minskar risken för störningar till denna naturliga, mognadsrelaterade upphörandeprocess (Brå 2024:1).

Att i dag föreslå en modell för en generellt ökad straffrättslig repression för 15–17-åringar, som huvudsakligen är knuten till straffmättningsnivåer för äldre vuxna lagöverträdare, är också problematiskt av den anledningen att det inte går att förutse var repressionsnivån kommer att hamna med anledning av de förslag som Straffreformutredningen (Ju 2023:14) har fått i uppdrag att lämna.

Utvidgad ungdomsövervakning

Brå sympatiserar med utredningens ambition att utveckla ett ytterligare alternativ till fängelse för 15–17-åringar genom utvidgad ungdomsövervakning. Enligt Brås mening finns det dock risker med den nya påföljden som inte lyfts fram i tillräckligt hög grad. Det gäller dels förslaget att inleda påföljden med två månaders fängelse för att verkställigheten ska kunna planeras, dels påföljdens längd.

Brå ifrågasätter om värdet av en så lång planeringstid med den unge i fängelse överstiger den skada för den unge som det innebär att behöva avbryta sin skolgång eller en anställning samt de negativa effekter på upphörandeprocessen som forskningen visar kan uppstå på grund av umgänget med högriskindivider i anstaltsmiljön och institutionaliseringseffekter (Brå 2024:1).

När det gäller påföljdens längd, är det främst möjligheten att under tre år inskränka den unges frihet med IÖV som kan ifrågasättas. Det finns ingen påföljd för vuxna som ger möjlighet till så lång tid med isolerande rörelseinskränkningar genom IÖV. Detta bland annat eftersom alltför långa inskränkningar bedöms som alltför psykiskt påfrestande för den dömda. Att ungdomar skulle klara av en så lång tid med IÖV bättre än vuxna är svårt att tro. Därtill kommer att de barn som begår grova brott inte sällan kommer från dysfunktionella familjer, där föräldrarna har mycket svårt att sätta gränser och kontrollera barnet. Risker är att påföljden blir en cykel av misskötsamhet som snarare försvagar än förstärker den unges självförtroende och därmed försvårar upphörandeprocessen (Brå 2021:5). Enligt Brås mening skulle man behöva en mer fördjupad utvärdering av den hittillsvarande ungdomsövervakningen än vad som hittills gjorts, för att bedöma om dessa farhågor är överdrivna.

Den andra risken, som också tas upp av utredningen, är att påföljden får negativa konsekvenser för den övriga familjen. Det är en tung kontrolluppgift som läggs på föräldrarna, som de kan ha svårt att hantera. Det kan i sin tur leda till en mycket ansträngande hemmiljö för eventuella syskon. Utredningen tar upp att en placering utanför hemmet kan vara ett alternativ, men det kräver bland annat att kommunen uppfattar att man har resurser nog för en sådan insats. Brå saknar en närmare analys av hur detta har fungerat hittills vid ungdomsövervakning och vilka garantier som finns för att den övriga familjen får erforderligt stöd för att klara av uppgiften.

Detta yttrande avges av generaldirektör Mattias Larsson efter föredragning av enhetschefen David Shannon. Forsknings- och utredningsrådet Stina Holmberg och utredaren Monika Karlsson har också deltagit i beredningen.